

олі. Відносна маса кісточки дає змогу, наприклад, визначити вихід м'якушу із маси плодів при різних видах технічної переробки, таких як виготовлення повидла, джему, чорносливу без кісточки тощо. Плоди всіх досліджуваних сортів отримали високу оцінку як за смаковими якостями, так і за привабливістю зовнішнього вигляду.

Отже, за комплексом господарсько-біологічних ознак переважають контроль по групі ранньостиглих сорти 'Пам'ять матері', 'Журавка' і 'Ненька', по групі середньостиглих – 'Кантата' і 'Заманчива', по групі пізньостиглих – 'Добра' і 'Оригінальна'. Сорти 'Пам'ять матері', 'Ненька', 'Кантата' і 'Оригінальна' рекомендуються для широкого виробничого використання в ґрунтово-кліматичних умовах Лісостепу України, а сорти 'Журавка', 'Заманчива' і 'Добра' – для науково-виробничого впровадження. Вище згадані сорти сливи рекомендується використовувати у селекційній праграмі як комплексні джерела цінних ознак.

УДК 635.33:631.527

Холод С. М.

Устимівська дослідна станція рослинництва Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України, с. Устимівка, Глобинський р-н, Полтавська обл., 39074, Україна, e-mail: udsr@ukr.net

ХАРАКТЕРИСТИКА ІНТРОДУКОВАНИХ ЗРАЗКІВ КАПУСТИ (BRASSICA)

Необхідною умовою вирішення продовольчої та енергетичної безпеки країни є ефективне використання і збереження генетичного різноманіття та створення на його базі генотипів рослин, що забезпечують підвищення урожайності, стабілізацію виробництва продукції рослинництва, і які у найбільшій мірі задовольняють потреби споживачів. Однією з головних умов успішної селекційної роботи є можливість якнайширшого використання генетично-різноманітного вихідного матеріалу різного еколого-географічного походження з комплексу цінних ознак і властивостей.

Устимівська дослідна станція рослинництва (Устимівська ДСР), як складова частина Системи генетичних ресурсів рослин України, проводить роботу по інтродукції, вивченню та збереженню колекції, яка складає близько 20 % від зареєстрованого в Національному центрі генетичних ресурсів рослин України (НЦГРРУ) генофонду рослин. Для збагачення різноманіття колекцій генетичних ресурсів рослин науковцями проводиться інтродукція тих культур, видів, сортів, які є корисними з різних поглядів наукової діяльності.

За період 2011–2014 рр. було проведено первинне вивчення 40 зразків виду Brassica. Серед інтродукованого матеріалу зразки з Сербії –

сортів капусти білоголової з Інституту польових та овочевих культур «Нові сад»; з Болгарії – капуста білоголова та капуста червоноголова з Інституту генетичних ресурсів рослин «К. Malkov» (м. Садово); з Німеччини – капуста червоноголова, з ТОВ «Рійк Цваан»; з Російської Федерації – сорти капусти кольрабі, брокколи, брюссельської, пекінської. Проведене екологічне вивчення 39 зразків капусти білоголової з Нідерландів.

Польові та лабораторні дослідження проведені в інтродукційно-карантинному розсаднику Устимівської дослідної станції рослинництва. Попередник – чорний пар. Інтродуковані зразки капусти вирощували розсадним способом. Капусти цвітну, брокколи і брюссельську висівали у другій декаді березня в касети. Садіння у поле проводили у травні у фазу 4–6 справжніх листків. Розсаду інших видів капусти вирощували у грядках у відкритому ґрунті. Висівали у першій декаді травня. Висаджували розсаду в поле теж приблизно в фазу 5-ти справжніх листків у червні. Технологія вирощування зразків овочевих культур включає своєчасне проведення комплексу агротехнічних заходів по обробітку ґрунту та догляду за рослинами і є типовою для зони Лівобережного Лісостепу України. Ділянки дворянські. Ширина міжрядь 70 см. Схема садіння 70×35 см. Площа ділянки 5–10 м² (залежно від наявності посадкового матеріалу).

Оцінку зразків різних видів капусти за біологічними та морфологічними ознаками проводили згідно з «Рекомендацій по изучению зарубежных образцов сельскохозяйственных культур» (1999), «Методики дослідної справи в овочівництві і баштанництві» (2001), та «Методики проведення експертизи сортів на відмінність, однорідність та стабільність (ВОС)».

Фенологічні спостереження проводили в усі міжфазові періоди: визначення дат сходів (початок, масові), поява першого справжнього листка, збирання врожаю (основного). Тривалість міжфазних періодів (дів) розраховували за періодами від сівби до: масових сходів, появи першого справжнього листка, початку формування головки (суцвіття), початку господарської придатності.

Морфологічні спостереження включали в себе: *рослина* – діаметр, розташування листкових ярусів, висота стебла; *листок* – тип, форма пластини, довжина листкової пластини, забарвлення, наявність воскового нальоту, поверхня, жилкування та край листкової пластини, довжина черешка; *головка* – форма, напрямок збігу, висота, діаметр, щільність, розташування, забарвлення на зрізі, довжина качана.

Морфологічний опис рослини, пластинки листка і головки та визначення продуктивності інтродукованих зразків різних видів капусти проводили під час збирання.

У результаті вивчення нового інтродукованого матеріалу білоголової капусти виділено зразки з високим та оптимальним рівнем прояву ознак:

– ранньостиглістю, розміром та щільністю головки, продуктивністю, товарністю продукції, однорідністю качанів, доброму зберіганню на корені, стійкістю до розтріскування, стійкістю до хвороб – ‘Pandion F1’, ‘Green Flash F1’, (Нідерланди), ‘Кьосе’, ‘Vinogradetz-1’, ‘Vinogradetz’, ‘Sofiisko’ (Болгарія);

– середньостиглістю, продуктивністю, розміром та щільністю головки, високою внутрішньою структурою, добрим збереженням на корені, стійкістю до розтріскування, стійкістю до хвороб – ‘Beltis F1’, ‘Champ F1’, ‘Vestri F1’, ‘Ambrosia F1’, ‘Kolya F1’, ‘Rinda F1’ (Нідерланди), ‘Ivailo’ (Болгарія), ‘Kupus Futoski’ (Сербія);

– пізньостиглістю, однорідністю, продуктивністю, великою масою головки, високою внутрішньою структурою, стійкістю до хвороб – ‘Ammon F1’, ‘Galaxy F1’, ‘Fundaxu F1’, ‘Tobia F1’ (Нідерланди), ‘Byala Slatina’ (Болгарія);

– однорідністю, продуктивністю, високою внутрішньою структурою, добрим збереженням на корені, стійкістю до хвороб – ‘Furios F1’, ‘Atria F1’ (Нідерланди), ‘Isperilovo’ (Болгарія).

Із набору зразків червоноголової капусти за комплексом ознак виділено: ‘Регума F1’ (Німеччина), ‘Petushtitsa’ (Болгарія).

Заслуговують на увагу сортозразки капусти, інтродукованих з Російської Федерації: *капуста кольрабі* ‘Русский размер’, який мав округлий стеблоплід діаметром 15–20 см, світло-зеленого кольору, масою – 2 кг, м’якоть білого кольору, соковита, ніжна; сорти капусти *брокколи* – ‘Кудрявая голова’ та ‘Тонус’, що мали щільну, округло-плоску головку середнього розміру, сіро-зеленого кольору, дрібнобугорчасту, без вкриваючих листків, з масою центральних головок від 250 до 500 г; *капуста брюссельська* ‘Дружня семейка’ – утворює 35–55 качанчиків. Качанчики – світло-зеленого кольору, невеликі за розміром, круглі, міцні, соковиті, масою від 8 до 10 г.

Інформація, що одержана в результаті первинного вивчення, піддається ретельній перевірці протягом трьох років. Отримані дані дають змогу виділити з вивченого матеріалу джерела цінних господарських ознак, які є придатними для вирощування в зоні Лівобережного Лісостепу України.